

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระราชดำรัสพระราชทานแก่พสกนิกรชาวไทย ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา วันพุธที่ 4 ธันวาคม พุทธศักราช 2545 ว่า “... ยาเสพติดมันทำให้เค็ดรอนหลายอย่าง โดยที่ไม่ได้ตั้งใจ ทางราชการ โดยตำรวจ โดยโรงพยาบาล โดยเอกชนต่าง ๆ เค็ดรอนหมดและสิ้นเปลือง แทนที่จะมีเงินทอง มีทุนมาสร้างบ้านเมืองให้สบาย ให้เจริญ มัวแต่ต้องมาปราบปรามยาเสพติด มัวแต่ต้องมาเสียเงินค่ารักษาทั้งผู้เสพยา ทั้งผู้ที่เค็ดรอน เสียทั้งเงินเสียทั้งชื่อเสียง ต่างประเทศก็ชี้หน้าว่าเมืองไทยนี้แหละเป็นต้นเหตุ...” (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2553 : ปกหน้า) จากพระดำรัสแสดงให้เห็นถึงความห่วงใยที่มีต่อพสกนิกรชาวไทย ในปัญหายาเสพติดที่นับวันยังมีการแพร่ระบาดรุนแรงเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากปัญหาเสพติดเป็นปัญหาที่สำคัญของประชาคมโลก โดยเฉพาะประเทศไทยที่ผ่านมา ปัญหานี้ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว จนส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม รัฐบาลจึงได้กำหนดคน โยบายสำคัญเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ตั้งแต่วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2546 เป็นต้นมา โดยใช้หลักการป้องกันคือ ผู้เสพต้องได้รับการบำบัดรักษา ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษอย่างเด็ดขาด หน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต่างระดมความคิดเห็นต่าง ๆ จากหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เพื่อแก้ไขปัญหการแพร่ระบาดของยาเสพติดอย่างเต็มกำลัง แต่ปัญหการแพร่ระบาดของยาเสพติดก็ยังไม่หมดสิ้นไป

สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดพบว่า ยาเสพติดที่มีการแพร่ระบาดอย่างมากในประเทศไทย ได้แก่ ยาบ้า (แอมเฟตามีน) และเฮโรอีน พื้นที่ที่มีปัญหการแพร่ระบาดของเฮโรอีนรุนแรง ได้แก่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ส่วนการแพร่ระบาดของยาบ้ามีมากในภาคกลาง โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียน นักศึกษา และจากการรวบรวมสถิติของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พบว่า ปี พ.ศ. 2533 มีนักเรียน นักศึกษา สมัครใจเข้ารับการบำบัดรักษา จำนวน 447 คน และมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี จนในปี พ.ศ. 2540 พบว่ามีจำนวนถึง 6,542 คน และจากสถิติข้อมูลผู้เข้ารับการบำบัดรักษาพบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2535 -

2543 การแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มนักศึกษามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและคาดว่าจะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 เป็นต้นไปมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น

การที่ยาเสพติดระบาดแพร่หลายไปทุกแห่งหน ทุกโรงเรียน คงปรากฏในการสำรวจข้อมูลการระบาดของยาเสพติดในกลุ่มนักเรียนและนักศึกษาทั่วประเทศโดยสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ร่วมกับสำนักวิจัยเอแบค - เคเอสซีอินเทอร์เน็ต โพลล์ (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2549 : 1 - 5) พบว่านักเรียน/นักศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จนถึงระดับปริญญาตรี มีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติดในฐานะ ผู้เสพ ผู้ติดยา และผู้ค้าสูงถึง 663,290 คน โดยมียาเสพติดที่ระบาดรุนแรง ได้แก่ ยาบ้า (Amphetamine) สารระเหยและกัญชา กลุ่มนักเรียนที่มีอัตราการระบาดสูงสุด ได้แก่ นักเรียน/นักศึกษาระดับ ปวช., มัธยมปลาย และ ปวส.

ในสมัยรัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 249/2552 ลงวันที่ 10 พฤศจิกายน 2552 เรื่อง ปฏิบัติการ ประเทศไทยเข้มแข็ง ชนชาเสพติดยั่งยืน ภายใต้ยุทธศาสตร์ 5 ร้วป้องกัน ระยะที่ 2 (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2552 : 1 - 23) โดยกำหนดให้ปัญหาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสงบสุขของประชาชน และเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศ จึงได้กำหนดเป็นนโยบายสำคัญและจำเป็นเร่งด่วนที่จะเร่งดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์ 5 ร้วป้องกัน ระยะที่ 2 ประกอบด้วย ร้วชายแดน ร้วชุมชน ร้วสังคม ร้วโรงเรียน ร้วครอบครัว โครงการปราบปรามยาเสพติดสำคัญและลดความเดือดร้อนของประชาชน และโครงการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดแบบบูรณาการ

จังหวัดขอนแก่น เป็นพื้นที่หนึ่งที่ประสบกับปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด เนื่องจากเป็นจังหวัดที่ตั้งในพื้นที่ตอนในเป็นศูนย์กลางความเจริญของภูมิภาค ศูนย์กลางการศึกษาชั้นนำ มีเส้นทางเศรษฐกิจตะวันออก - ตะวันตก (East-West Economic Corridor (EWEC)) เริ่มต้นที่เมืองริมหาดเมฆะทะแห่มง เมืองเมือวดี ประเทศพม่า ผ่านจังหวัดพิษณุโลก - ขอนแก่น - มุกดาหาร - ข้ามสะพานแม่น้ำโขงแห่งที่ 2 ไปยังเมืองสะวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเส้นทางค้ำเหนือ - ค้ำใต้ ถนนมิตรภาพ จากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว - หอนงคาย - อุดรธานี - ขอนแก่น - กรุงเทพมหานคร ส่งผลให้จังหวัดขอนแก่น มีสภาพปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ซึ่งจะพบได้จากสถิติการจับกุมคดียาเสพติดจากปี พ.ศ. 2549 จำนวน 999 คดี ปี พ.ศ. 2550 จำนวน 1,508 คดี ปี พ.ศ. 2551 จำนวน 1,797 คดี ปี พ.ศ. 2552 จำนวน 2,154 คดี และมีผู้เกี่ยวข้องที่เป็นผู้ค้ารายสำคัญ 38 ราย

ถูกดำเนินคดี ผู้ตำรวจย่อยเข้ารายงานตัวต่อทางราชการ 822 ราย ผู้เสพ 1,628 ราย ที่นำมาอบรมและบำบัดแล้วส่งคืนสู่สังคม เพื่อให้ชุมชนร่วมสอดส่องดูแลต่อไป (ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดขอนแก่น. 2552 : 6 - 11)

จากการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของประชาชนบ้านตุ๊กคำ หมู่ 2 ตำบลตุ๊กคำ อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ตามนโยบายของรัฐบาลที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ประชาชนชาวบ้านตุ๊กคำ ได้จัด โครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เช่น โครงการลานกีฬาต้านยาเสพติดของชุมชน โครงการแข่งขันกีฬาเยาวชนหมู่บ้าน/ชุมชน โครงการกิจกรรมหลังเรียน (เพิ่มพื้นที่เชิงบวก) เพื่อให้ประชาชนในเขตพื้นที่บ้านตุ๊กคำ ห่างไกลยาเสพติดให้มากที่สุด และจากการดำเนินงานต่าง ๆ ทำให้สามารถลดปัญหายาเสพติดได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในระดับชุมชน และบ้านตุ๊กคำ หมู่ 2 ตำบลตุ๊กคำ อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ได้รับการประกาศเป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด (ประกาศเป็นพื้นที่สีขาว) (ศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดจังหวัดขอนแก่น. 2553 : 5 - 7)

ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ โดยได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐบาล ภาคเอกชน และภาคประชาชน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านตุ๊กคำ หมู่ 2 ตำบลตุ๊กคำ อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ที่ได้รับการประกาศเป็นหมู่บ้านปลอดยาเสพติด (ประกาศเป็นพื้นที่สีขาว) เมื่อปี พ.ศ. 2553

ปี พ.ศ. 2554 ได้รับข้อมูลจากสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดว่า ในพื้นที่อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น มีหมู่บ้านที่ปรากฏข่าวสารปัญหายาเสพติด จำนวน 2 หมู่ คือ บ้านโสกขามแก้ว หมู่ 3 และบ้านหุบเตา หมู่ 5 ตำบลห้วยเตย อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งบ้านตุ๊กคำ หมู่ 2 ตำบลตุ๊กคำ อำเภอซำสูง จังหวัดขอนแก่น ไม่เป็นหมู่บ้านที่ปรากฏข่าวสารยาเสพติด ในปี พ.ศ. 2554 แต่อย่างใด และได้ตระหนักว่า ยาเสพติดเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดผลเสียต่อชุมชนตลอดถึงประเทศชาติ เพราะฉะนั้นประชาชนทุกคนต้องมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดให้ลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ชุมชนมีเกราะป้องกันยาเสพติดอย่างดีเยี่ยม เพราะการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มี

ความสำคัญมากในปัจจุบัน หากขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจเป็นสาเหตุของปัญหาอื่น ๆ เช่น ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านสังคมตามมาอีกเป็นจำนวนมากต่อไป

คำถามการศึกษา

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านตุ้ม หมู่ 2 ตำบลตุ้ม อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับใด
2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านตุ้ม หมู่ 2 ตำบลตุ้ม อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น มีอะไรบ้าง

วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านตุ้ม หมู่ 2 ตำบลตุ้ม อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านตุ้ม หมู่ 2 ตำบลตุ้ม อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดบ้านตุ้ม หมู่ 2 ตำบลตุ้ม อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้ มุ่งเน้นศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด บ้านตุ้ม หมู่ 2 ตำบลตุ้ม อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น โดยมีขอบเขตของการศึกษา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้ศึกษาได้กำหนดเนื้อหาการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด โดยมุ่งเน้น

- 1.1 การค้นหาปัญหาและสาเหตุ
- 1.2 การตัดสินใจ
- 1.3 การดำเนินการ

1.4 การรับผลประโยชน์

1.5 การประเมินผล

2. ขอบเขตด้านประชากร

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดศึกษาประชากรทั้งหมด โดยประชากร ได้แก่ หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนหัวหน้าครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านตุ๊กตา หมู่ 2 ตำบลตุ๊กตา อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น จำนวนทั้งสิ้น 178 ครัวเรือน

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

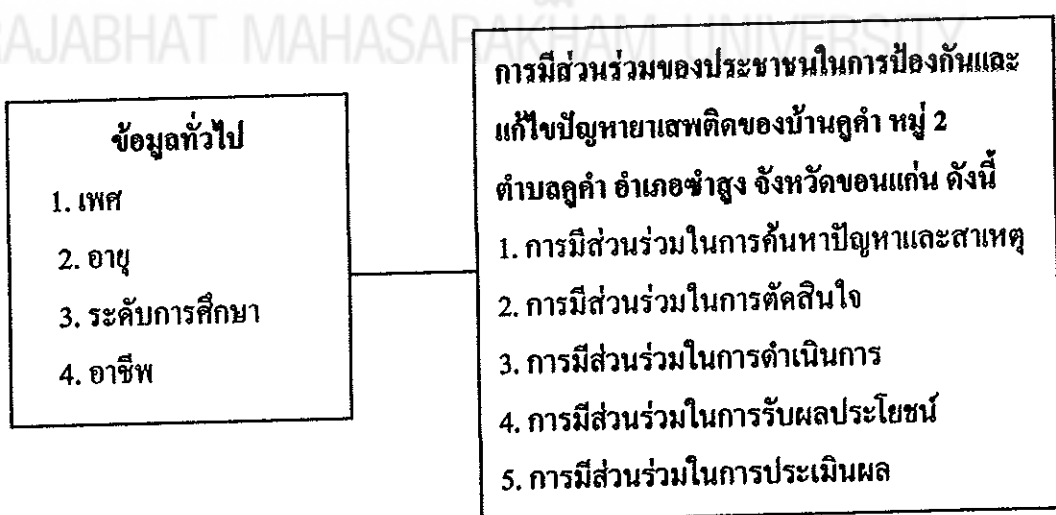
พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ บ้านตุ๊กตา หมู่ 2 ตำบลตุ๊กตา อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

4. ขอบเขตด้านระยะเวลาในการศึกษา

ระยะเวลาทำการศึกษาในช่วงเดือนมกราคม – กุมภาพันธ์ 2554

กรอบแนวคิดการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาจึงได้ประยุกต์ใช้ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของ ปารีชาติ วลัยเสถียร (2542 : 117) เป็นกรอบแนวคิดการศึกษามี ส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของบ้านตุ๊กตา หมู่ 2 ตำบลตุ๊กตา อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

ยาเสพติด หมายถึง ยาหรือสารเคมีที่เสพเข้าสู่ร่างกายแล้วทำให้เกิดพิษเรื้อรังแก่ผู้เสพ ทำให้ร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม มีอาการผิดปกติหรือทรมาณเมื่อขาดยา สารบางอย่างที่เป็นยาเสพติดอาจไม่ทำให้เกิดอาการขาดยาทางร่างกายแต่เป็นการเสพติดทางจิตใจได้ เช่น บุหรี่ เหล้า กัญชา เป็นต้น ซึ่งหากไม่ได้เสพจะมีอาการหงุดหงิด โมโห ฉุนเฉียว กระวนกระวาย อารมณ์ไม่แจ่มใสจิตใจขุ่นข้อง

การป้องกันยาเสพติด หมายถึง การจัดกิจกรรมเพื่อมิให้เกิดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด โดยมุ่งเน้นจะขจัดสาเหตุแห่งการกระทำใด ๆ อันก่อให้เกิดการแพร่ระบาดของยาเสพติด ด้วยการศึกษาค้นคว้าสาเหตุ หาผล เพื่อสร้างมาตรการหรือวิธีการในการจัดกิจกรรม หรือมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เกี่ยวกับการป้องกันทั้งในส่วนตัวตนเอง และสังคมส่วนรวม เพื่อให้ประชาชนตระหนักและทราบถึงโทษและผลที่ได้รับจากปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด เพื่อไม่ให้มีปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดอีก

การแก้ไขปัญหายาเสพติด หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติด อาจจัดโดยส่วนราชการอื่น และให้ประชาชนเข้าร่วม ได้แก่ กิจกรรมการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหายาเสพติด ด้านการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้เรื่องยาเสพติด การจัดกิจกรรมของประชาชนเองเพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดและสนองตอบนโยบายของรัฐบาล ตลอดจนการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐทั้งด้านการปราบปราม การบำบัดรักษาผู้เสพ/ผู้ติดยาเสพติดและการช่วยเหลือด้านประกอบอาชีพให้มีรายได้ที่เหมาะสม สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

การมีส่วนร่วม หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกถึงลักษณะต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ การเข้าร่วมประชุม การเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นในการป้องกันปัญหายาเสพติด ตลอดจนลักษณะต่าง ๆ

ประชาชน หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนหัวหน้าครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านคูคำ หมู่ 2 ตำบลคูคำ อำเภอชำสูง จังหวัดขอนแก่น

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามกรอบยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการสำรวจปัญหา นำเสนอปัญหา วางนโยบายในการค้นหาวิธีการแก้ไขปัญหาคลอบทั้งวิเคราะห์ปัญหาและกำหนดวิธีดำเนินการตามนโยบาย

2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจวางแผนการปฏิบัติงาน เป็นขั้นเป็นตอน การกำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ การตัดสินใจกำหนดวิธีการและแนวทางดำเนินการ การขออนุมัติงบประมาณ การประเมินผลงานด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน โดยการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ แรงงาน เงินทุน หรือการเข้าร่วมการบริหารงาน และการประสานงานขอความช่วยเหลือจากภายนอก

4. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการรับผลประโยชน์ โดยการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านวัตถุ ด้านสังคม และด้านบุคคล

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการติดตามและวิเคราะห์ โดยการวัดผลและวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน เพื่อที่จะหาแนวทางปรับปรุง แก้ไขการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ประโยชน์การศึกษา

ผลการศึกษาที่ได้จะนำไปใช้เป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้สนใจในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนบ้านคูคำ หมู่ 2 ตำบลคูคำ อำเภอลำดวน จังหวัดขอนแก่น ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในอนาคต